

Docentenhandreiking workshops

'In gesprek over het leven en het einde'

aan de hand van de 8 essenties van het Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland

Deel 5: Workshop 'Onderlinge afstemming en voortgang'

Auteurs

Yvette van der Linden, Leids Universitair Medisch Centrum

Carolien Burghout, Jeroen Bosch Ziekenhuis

Famke van Heeckeren, PZNL

Elise Posma, PZNL

Marjolein Verkammen, PZNL

Versie	Datum	Wijzigingen
1.0	Oktober 2024	

Versie 1.0

Licentie:

[Creative Commons: BY-NC-SA](#)



Inhoudsopgave

1. Algemene informatie	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Begeleiding	4
1.3 Doelgroep en groepsgrootte	4
1.4 Opzet van de workshops	4
1.5 Programma per workshop	5
1.6 Voorbereiding	5
2. Workshop ‘Onderlinge afstemming en voortgang’	6
2.1 Onderlinge afstemming en voortgang	6
2.1.1 Voorbereiding	6
2.1.2 Leerdoelen	6
2.1.3 Programma	7

1. Algemene informatie

1.1 Inleiding

Aanvullend op het boek 'In gesprek over het leven en het einde' en de bijbehorende podcastreeks, zijn acht workshops ontwikkeld. De workshops zijn gekoppeld aan de acht essenties van het [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland](#). Het Kwaliteitskader geeft zorgverleners en zorgorganisaties een eenduidig beeld van wat verstaan wordt onder goede palliatieve zorg en helpt bij het ontwikkelen van beleid op dit gebied. Het doel van deze workshops haakt aan de doelstelling van het Kwaliteitskader, namelijk het verbeteren van de palliatieve zorgverlening vanuit de beleving van de patiënt en zijn naaste(n). In iedere workshop staat één essentie uit het Kwaliteitskader centraal. In hoofdstuk 2 van dit document is de workshop 'De palliatieve fase van de ziekte begint' beschreven. De andere workshops zijn in separate documenten te raadplegen.

De workshops bevatten trainingsmateriaal om te kunnen gebruiken in groepsverband en zijn bedoeld voor (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers die met patiënten en naasten het gesprek willen aangaan over hun waarden, wensen en behoeften in de palliatieve fase. De workshops kunnen gegeven worden in het onderwijs (MBO/HBO/WO) en als (bij)scholing in de eigen zorgorganisatie.

1.2 Begeleiding

Voor het begeleiden van de workshops verwachten we dat een consulent palliatieve zorg, leden van het (transmuraal) team palliatieve zorg of aandachtvelders palliatieve zorg met affiniteit en ervaring met lesgeven/doceren, deze taak op zich kunnen nemen in hun eigen zorgorganisatie. Zij hebben ruime ervaring in de palliatieve zorg en werken zelf in een palliatieve setting. Hierdoor kunnen zij (complexe) praktijksituaties inbrengen en de juiste verdieping bieden aan (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers. Tevens kunnen de workshops begeleid worden door docenten (MBO/HBO/WO) als onderwijs, samen met een in palliatieve zorg ervaren zorgverlener. In het vervolg gebruiken we de term trainer voor de persoon die de workshops begeleidt.

1.3 Doelgroep en groepsgrootte

De workshops zijn bedoeld voor (toekomstige) zorgverleners en vrijwilligers. De gewenste groepsgrootte is maximaal 25 deelnemers. In de workshops gaan de deelnemers aan de slag in kleinere groepen van 3 tot 4 deelnemers per groep. De inhoud met daarbij de gehanteerde werkvormen zijn dan het meest effectief.

1.4 Opzet van de workshops

Aan de hand van het boek 'In gesprek over het leven en het einde' ¹ zijn 8 workshops van ieder 2 uur beschreven. De praktijk, de eigen ervaring, en daarnaast de vaardigheden en attitude van de deelnemers zijn uitgangspunten in de workshops; het uitwisselen hiervan kan nieuwe of andere inzichten bieden bij de deelnemers en bijdragen aan het verlenen van optimale palliatieve zorg. De aangeboden werkvormen bieden de trainer mogelijkheden om de deelnemers aan te zetten tot (zelf)reflectie, interactie en kennisdeling.

Het bestendigen van de vaardigheden van (toekomstige) zorgverlener of vrijwilliger, vraagt om een interactieve aanpak. De voorgestelde werkvormen dragen daarom bij aan de interactie en verdieping. Uit onderzoek² blijkt dat in trainingen het gebruik van interactieve werkvormen zoals rollenspel en feedback hiervoor effectief lijken te zijn.

Elke essentie van het Kwaliteitskader is gekoppeld aan een hoofdstuk in het boek en een aflevering van de podcast (zie hieronder); zie tabel 1.

Tabel 1 Overzicht boektitels en essenties Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland

Hoofdstuk (boek) – Aflevering (podcast)	Essentie kwaliteitskader
1. De palliatieve fase van de ziekte begint	Markering
2. Samen beslissen	Gezamenlijke besluitvorming
3. Praten over de toekomst	Proactieve zorgplanning
4. Persoonlijk dossier	Individueel zorgplan
5. Onderlinge afstemming en voortgang	Coördinatie en continuïteit
6. Kennis en vaardigheden	Deskundigheid
7. Goed contact	Effectieve communicatie
8. Goed voor jezelf zorgen	Persoonlijke balans

1.5 Programma per workshop

Het programma heeft in iedere workshop eenzelfde opbouw. Bovenaan staat algemene informatie over de workshop, te weten:

- de te raadplegen middelen ter voorbereiding op de workshop, inclusief de tijdsduur van de voorbereiding;
- de leerdoelen per workshop;
- het programma van de workshop met tijdschema.

Het tijdschema met de daarbij aangegeven tijd per onderdeel is richtinggevend. Dit is afhankelijk van de discussie in de groep of belangstelling voor een bepaald onderwerp. Het is aan de trainer hoe strikt hier mee om te gaan. In de bijlage worden diverse werkvormen toegelicht. Het programma kan desgewenst in aangepaste (werk)vorm worden aangeboden.

1.6 Voorbereiding

Voor elke workshop kan ter voorbereiding en als workshopmateriaal worden geraadpleegd:

- De betreffende essentie van het [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland](#). Alle informatie rondom het Kwaliteitskader is gebundeld op [Palliaweb](#). Naast het Kwaliteitskader zelf, staan hier ook animaties, onderwijsmateriaal en andere belangrijke hulpmiddelen beschreven.
- Een begeleidende PowerPoint presentatie per essentie. In de presentatie zijn notities toegevoegd met toelichting voor de docent.
- Het bijbehorende hoofdstuk uit het boek 'In gesprek over het leven en het einde'. In ieder hoofdstuk geeft één patiënt/naaste en één zorgverlener zijn/haar visie op één van de acht essenties.
- De bijbehorende podcastaflevering waarbij de patiënt/naaste en zorgverlener verder met elkaar op de essentie ingaan.
- De leesvraag die bij elk hoofdstuk uit het boek of aflevering van de podcast hoort.

In het programma per workshop staat onder 'Vooraf specifieke voorbereidingen' vermeld welke voorbereidingen van de deelnemers wordt gevraagd. Voor de trainer is het goed vooraf te bekijken welke voorbereiding er van de deelnemers verwacht wordt en de deelnemers vroegtijdig hierover te informeren.

2. Workshop 'Onderlinge afstemming en voortgang'

2.1 Onderlinge afstemming en voortgang

Goede kwaliteit van palliatieve zorg vraagt coördinatie en continuïteit van zorg, en met kennis van zaken vooruit plannen en organiseren. Een uitdaging hierin is het afstemmen van zorg en ondersteuning tussen meerdere zorgverleners in diverse zorgsettings. Het is daarom belangrijk om rondom de patiënt en zijn naasten een persoonlijk team van zorgverleners te vormen, dat afgestemd is op zijn wensen en behoeften en op ieder moment beschikbaar is. Uit dit team van zorgverleners wordt één zorgverlener aangewezen die het aanspreekpunt is voor het gehele team, én de patiënt en zijn naasten. Op die manier kan de patiënt met zijn naasten zo goed mogelijk regie houden over het eigen leven.

2.1.1 Voorbereiding

Tijdsduur voorbereiding

Totaal 75 minuten, bestaande uit:

- 15 minuten voor het lezen van het hoofdstuk
- 40 minuten voor het luisteren van de podcastaflevering
- 20 minuten voor het doornemen van de aangereikte literatuur

Vooraf doorgeven aan de deelnemers als voorbereiding op de workshop

- Doornemen [Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland domein 2.5 Coördinatie en continuïteit](#)
- Doornemen van hoofdstuk 5 'Onderlinge afstemming en voortgang' uit het boek 'In gesprek over het leven en het einde'
- Beluisteren van de [podcastaflevering 5 | Palliapodcast - Onderlinge afstemming en voortgang](#)
- Bekijken [Animatie Coördinatie en continuïteit](#)
- Formuleren eigen leerpunten

2.1.2 Leerdoelen

De deelnemer:

- wordt gestimuleerd om coördinatie en continuïteit van de zorg op het juiste moment te starten en te bewaken tijdens de palliatieve fase van de patiënt;
- ziet het belang van inter- en multidisciplinair samenwerken en zorg afstemmen met patiënt en naasten en betrokken professionals in de palliatieve (keten)zorg/het palliatieve netwerk;
- is in staat te reflecteren op ervaringen vanuit de eigen praktijk.

2.1.3 Programma

Tijdsduur workshop

- Totaal 120 minuten (excl. pauze) bij voorkeur als geheel aanbieden

Programmaonderdelen

Tijd	Onderdeel	Beschrijving	Tips voor werkvormen & hulpmiddelen
10 min	Inleiding	<ul style="list-style-type: none"> • Uitleg programma door docent • Voorstelronde (indien nodig) • Deelnemers: verwachtingen en inbreng leerpunten 	PowerPoint met programma
20 min	Essentie Coördinatie en continuïteit	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemers beantwoorden de vraag 'Wat versta ik onder coördinatie en continuïteit?' • Docent geeft samenvatting van de essentie a.d.h.v. Kwaliteitskader palliatieve zorg Nederland en Palliaweb pagina 	PowerPoint met slides
35 min	Aan de slag	<p>Deelnemers bespreken op basis van de casus uit het boek in groepjes van 3 à 4 personen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tijdens het ziekte-traject kan een patiënt in verschillende zorginstellingen komen (huisarts, ziekenhuis, thuiszorg, verpleeghuis, hospice). Hoe zorg je ervoor dat de zorg die de patiënt ontvangt goed wordt afgestemd? 2. En hoe zorg je ervoor dat de relevante informatie gedeeld wordt vanuit jouw rol als betrokken zorgverlener? 3. Hoe zorg je dat er in complexe situaties specialisten palliatieve zorg betrokken zijn? Weet je waar je specialisten kunt vinden of waar je hiervoor terecht kunt? 	<p>Casus uit het boek 'In gesprek over het leven en het einde' en bijbehorende vragen uit de PowerPoint presentatie</p> <p>Werkvorm: leergesprek aan de hand van de 6 denkhoeden van Bono¹. Kies 3 van de 6 denkhoeden. Deelnemers bekijken de vragen vanuit deze verschillende invalshoeken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analytisch • Positief • Gevoelsmatig
35 min	Reflecteren op eigen handelen	<p>Voorbeeld reflectievragen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Welke rol heb jij als zorgverlener in de overdracht van een patiënt naar een andere zorginstelling? En hoe betrek je patiënten en naasten hierbij? 	<p>Werkvorm: reflectiegesprek, bijvoorbeeld in duo's of kleine groepjes</p> <p>Hulpmiddel: Publicatie over transitie tussen</p>

¹ de Bono, E. (1999). *Six Thinking Hats: An Essential Approach to Business Management*. Back Bay Books.

		<p>2. Coördinatie en continuïteit gaat gemakkelijker als het behandelteam klein is en als er geen obstakels zijn. Hoe signaleer jij eventuele belemmeringen en hoe ga je daarmee om?</p> <p>3. Marcella geeft in het boek als tip aan zorgverleners: <i>“Maak eerst contact. Sluit aan daar waar je cliënten zijn. Luister eerst naar wat mensen bezighoudt, waar ze zich zorgen over maken, welke vragen ze hebben, wat ze willen en geef dan informatie die daar bij aansluit.”</i></p> <p>a) Hoe zou jij dit doen en hoe kun je ervoor zorgen dat de zorg goed georganiseerd wordt op basis van wat voor patiënten en naasten belangrijk is?</p> <p>4. Ben geeft in het boek vragen mee die een zorgverlener kan stellen aan een patiënt: Zijn er momenteel losse eindjes in alle dingen die je moet doen vanwege je ziekte en behandeling? Wat zijn de dingen die niemand aan je vraagt maar die jou hoog zitten? Wat hindert je vooral bij wat wij vanuit de medische hoek allemaal van je vragen? Wat is thuis, als jullie op jezelf aangewezen zijn, het lastigste?</p> <p><i>Welke van deze (of andere) vragen zou jij (vaker) willen stellen?</i></p>	<p>zorginstellingen en de percepties van de zorgverlener en patiënt</p>
20 min	Plenaire terugkoppeling	<ul style="list-style-type: none"> • Inzichten en/of vragen vanuit de groepjes plenair bespreken • Terugblik op leerdoelen • Algemene afsluiting 	<p>Stoplicht model (zie PowerPoint presentatie)</p>

